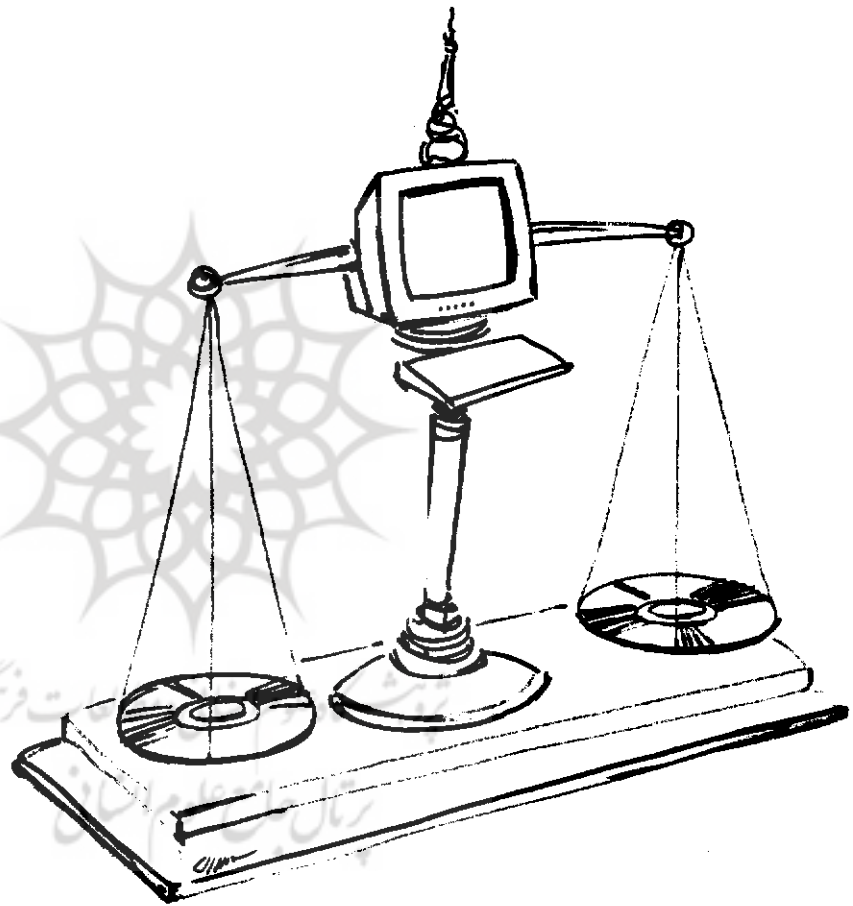

مقاله حاضر درصدد تشریح این موضوع است که فن‌آوری اطلاعات چگونه می‌تواند به ایجاد حکومتی کارآمدتر کمک کند و در این زمینه به ویژه به کشور هندوستان می‌پردازد. نویسنده مقاله برنامه‌ای را برای اجرا عرضه می‌کند که به اعتقاد خود وی، به رواج حکومت الکترونیکی^۱ در هند سرعت می‌بخشد. به گفته هیوبرت هامفری^۲: «رویا پیش از واقعیت‌ها فرا می‌رسد.» وقتی تصویری را در ذهن می‌پروریم ناچاریم به چیزهایی فراتر از دسترسی خود توجه کنیم. فکر می‌کنم رابرت براونینگ^۳ بود که می‌گفت: «دسترسی ما باید فراتر از درک ما باشد.» مسن تصور خود را در مورد قرن بیست‌ویکم، در زمینه تحقق دموکراسی دیجیتال با بازآفرینی حکومت از طریق حکومت الکترونیکی، پیش‌روی شما قرار می‌دهم.

هدف اصلی دیدگاه ما این است که همه باید بتوانند به زندگی شاد، آرام و موفق دست یابند. حکومت از آن رو به وجود می‌آید که هر جامعه‌ای نیاز به حاکم دارد و دولت ابزاری است که هر جامعه به کمک آن بر خود حکومت می‌کند. تعابیر مختلفی پیرامون انواع دولت‌ها وجود دارد که شامل طیف‌های گوناگونی است و حکومت سلطنتی، استبدادی و البته دموکراسی را دربرمی‌گیرد.

عبارت «دموکراسی دیجیتالی» به دلیل استفاده از فن‌آوری اطلاعات در حکومت، رواجی روزافزون دارد. از سوی دیگر، فن‌آوری اطلاعات و حکومت نقاط مشترک بسیاری دارند. حکومت با انبوه اطلاعات سروکار دارد و فن‌آوری اطلاعات برای استفاده از انبوه اطلاعات با سرعت بسیار زیاد، طراحی شده است، حکومت باید به آسانی به سوابق دسترسی داشته باشد زیرا یکی از اهداف یک حکومت خوب آن است که به تمام شهروندان اطمینان دهد که در برابر قانون

دموکراسی دیجیتال؛*

تصویری برای قرن بیست‌ویکم، برنامه‌ای برای اقدام

نویسنده: ن. ویتال
ترجمه: لیدا کاووسی

و حکومت جایگاهی برابر دارند. برای ایجاد اطمینان و اعتماد، باید به سوابق مراجعه کرد تا در موقعیت‌های مشابه، رفتار نیز یکسان باشد و باید قادر به تحقق کامل قابلیت‌های خود باشند. خداوند به هر یک از ما استعداد و توانایی‌هایی عطا کرده است. ما باید جامعه‌ای بنا نهیم که استعدادهای بشری در آن فرصت شکوفایی داشته باشد. خوشبختانه این روزها به جای واژه «منبع انسانی»^۱ به‌طور روزافزونی از واژه «سرمایه انسانی» استفاده می‌کنیم. این موضوع در عصر اقتصاد دانش^۵ طبیعی است زیرا مردم، حداکثر ارزش هر محصول یا خدمات را تعیین می‌کنند. بنابراین، مردم بیشتر در حکم سرمایه‌اند، نه منبعی برای استفاده.

یکی از نتایج این دیدگاه احترام به منزلت بشر است. آرمان دموکراسی که آبراهام لینکلن در ذهن داشت، یعنی «حکومت مردم، به دست مردم و برای مردم» واقعیت می‌یابد. امروزه بدینسان خاطر نشان می‌کنند که ما در هند شاید فقط از دو سوم دموکراسی کامل بهره‌مندیم زیرا در هند حکومت مردم، به دست مردم است اما شاید برای مردم نباشد.

در فضای حکومت روشنفکرانه، شهروند باید قادر به شناخت حقوق خود باشد و حکومت نیز باید از ابزارهای ارتباطی برخوردار باشد تا عموم مردم را از حقوق و وظایف خود، به‌عنوان شهروندان کشور، آگاه سازد. فن‌آوری اطلاعات بهترین شیوه برای انتشار این نوع اطلاعات است. اخیراً حق کسب اطلاعات تبدیل به ابزاری آگاهی‌دهنده برای آماده‌سازی شهروندان شده است. امروزه هندوستان کشوری آشفته تلقی می‌شود. دو دلیل برای این آشفتگی وجود دارد. یکی شفاف نبودن و دیگری تأخیر در برنامه‌ریزی و روند کارهاست. در واقع، فن‌آوری اطلاعات فرصت غلبه بر این موانع را ایجاد می‌کند.

بنابراین، فن‌آوری اطلاعات و عملکرد حکومت برای یکدیگر به وجود آمده‌اند. فن‌آوری اطلاعات واقعاً می‌تواند به طراحی آنچه که امروزه شکل آرمانی حکومت تسلی می‌شود کمک کند. حکومت آرمانی ساده، اخلاقی، پاسخگو، متعهد و شفاف است. با استفاده از فن‌آوری اطلاعات می‌توان به تمام این خصوصیات دست یافت.

ما به اختصار به بررسی چگونگی تأثیرگذاری فن‌آوری اطلاعات بر ایجاد حکومتی بهتر خواهیم پرداخت. پیش از پرداختن به این موضوع، باید معلوم شود که منظور ما از حکومت الکترونیکی چیست: اتفاقاً، دولت هند سال ۲۰۰۱ را سال حکومت الکترونیکی نامیده است. تا

باید به ویژه در مسائل اقتصادی دخالت کند. حکومت باید بر نقاط اوج اقتدار اقتصادی کنترل داشته باشد. طبیعتاً هندوستان نیز همین سیاست کنترل دولتی را پیش گرفت. این امر به بوروکراسی، کاغذبازی و البته فساد منجر شد. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، امروزه دیدگاه غالب این است که حکومت نباید در مسائل اقتصادی دخالت کند و دینامیزم بازار باید بالاترین قدرتی باشد که در مورد مسائل اقتصادی تصمیم می‌گیرد. این دیدگاه موجب حذف حکومت از کار و اقتصاد کشور می‌شود اما توجه حکومت باید همچنان بر پنج حوزه زیر معطوف باشد. این پنج حوزه عبارت است از:

■ عبارت «دموکراسی دیجیتالی» به دلیل استفاده از فن‌آوری اطلاعات در حکومت، رواجی روزافزون دارد.

■ حکومت باید به آسانی به سوابق دسترسی داشته باشد زیرا یکی از اهداف یک حکومت خوب آن است که به تمام شهروندان اطمینان دهد که در برابر قانون و حکومت جایگاهی برابر دارند.

۱. نخستین وظیفه، حفظ قانون و نظم است. ایمن و وظیفه اساسی تمام حکومت‌هاست، زیرا بدون قانون و نظم مناسب هیچ پیشرفتی صورت نخواهد گرفت، زندگی همراه با آرامش ایجاد نخواهد شد و هدف اصلی دیدگاه تمام افراد بشر، که برای تحقق کامل توانایی‌های بالقوه خود تلاش می‌کنند، هرگز حاصل نخواهد شد.^۶

۲. وظیفه دوم تأمین بهداشت عمومی است. ممکن است در یک جامعه، همه قادر به دریافت بهترین خدمات پزشکی نباشند، بنابراین حکومت وظیفه دارد امکانات رفاهی اساسی را در اختیار مردم قرار دهد. تنها حکومت می‌تواند برای ریشه‌کنی بیماری‌هایی همچون مالاریا،

جایی که من می‌دانم، حکومت الکترونیکی، حکومتی است که در آن، فن‌آوری اطلاعات دولتی به‌طور گسترده برای ارائه خدمات بهتر به عموم مردم و نیز فراهم کردن امکانات بهتر برای آنها جهت پیشرفت و موفقیت در زندگی، مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، حکومت الکترونیکی حکومت برخوردار از فن‌آوری اطلاعات است.

پنج حوزه وظیفه حکومت

این موضوع توجه ما را به تحولی مهم در آغاز قرن حاضر جلب می‌کند و آن، تعبیر متفاوتی است در مورد آنچه که از حکومت انتظار می‌رود. پس از جنگ جهانی دوم، دیدگاه حاکم آن بود که دولت

سل، جذام و فلج اطفال اقدام کند.

۳. سومین وظیفه مهم حکومت تعلیم و تربیت است. سواد اهمیت بسیار دارد و امروزه، در عصر اقتصاد دانش، سواد رایانه‌ای به‌طور روزافزونی اهمیت یافته است. در کشوری وسیع همچون هندوستان، وظیفه اساسی حکومت توجه به باسوادی کامل کشور است. متأسفانه، هزاره جدید را در حالی آغاز می‌کنیم که نزدیک به ۴۰ درصد از مردم کشورمان باسوادند و شاید بیشترین تعداد بی‌سوادان را در جهان داشته باشیم. این معضلی واقعی است. در اینجاست که فن‌آوری اطلاعات امکاناتی وسیع برای تحقق دیدگاه مربوط به سوادآموزی سراسری، فراهم می‌سازد.

■ خداوند به هر یک از ما استعداد و توانایی‌هایی عطا کرده است. ما باید جامعه‌ای بنا نهیم که استعدادهای بشری در آن فرصت شکوفایی داشته باشد.

۴. چهارمین وظیفه مهم حکومت، ایجاد زیربنای اصلی توسعه کامل کشور است. امروزه حکومت از منابع برخوردار نیست و تفکر متعارف آن است که تنها بخش خصوصی، با عرضه منابع عظیم قادر به کمک‌رسانی است از این‌رو، ما برای ایجاد زیربنا به بخش خصوصی نظر داریم. شاید این تغییر الگو نتیجه دوران تحول است هنگام مطرح شدن موضوع سرمایه‌گذاری، بخش خصوصی با داشتن دیدگاهی تجاری، تنها در مبادی مشارکت می‌کند که امکان بالقوه کسب سودی متناسب وجود داشته باشد. دولت‌ها نمی‌توانند حوزه‌هایی را که در آن دچار عقب‌افتادگی شده‌اند نادیده بگیرند، آن‌هم به این دلیل که در کوتاه‌مدت سودی

متناسب از آن حاصل نمی‌شود. تا زمانی که برای ایجاد زیربنای اساسی اقدام نشود رشدی نیز صورت نخواهد گرفت. این وضعیت متناقضی است که حکومت‌ها باید با آن روبه‌رو شوند.

۵. پنجمین وظیفه حکومت، نظارت بر ایجاد نظم در اقتصاد است، به نحوی که فرصت‌های شغلی ایجاد شود. نقش حکومت، احساس مسؤولیت نسبت به بررسی توانایی فن‌آوری جدید اطلاعاتی در ایجاد فرصت‌های شغلی برای عموم مردم است. همان‌طور که قبلاً خاطر نشان کردم، حکومت دیگر به‌طور مستقیم با اداره امور شغلی سروکار ندارد اما می‌تواند روش‌ها و برنامه‌هایی را پیشنهاد کند که برای کسب حداکثر میزان سود از توانایی‌های بالقوه اشتغال و رشد اقتصادی حاصل از فن‌آوری اطلاعات، به مردم کمک خواهد کرد.

اینها که برشمردیم پنج وظیفه کلی حکومت در سال‌های آینده است. حال باید هر یک از این موارد را بررسی کنیم تا دریابیم که برای تحقق اهداف بشر در زمینه عملی کردن توانایی‌های بالقوه خود، چه باید کرد.

فساد

شاید من به عنوان عضو کمیسیون پاسبانی مرکزی^۶ تا حد زیادی تحت تأثیر نیاز به عرضه خدمات عاری از فساد - که ضرورتی مشترک برای اداره بهتر حکومت است - قرار گرفته‌ام زیرا فساد پدیده‌ای ضدملی، ضد تهیدستان و ضد توسعه اقتصادی است.

فن‌آوری اطلاعات در حال حاضر در هندوستان به مرحله ظهور رسیده است. هندوستان نه تنها کشوری فاسد است، بلکه کشوری است که امیدوار است به عنوان ابرقدرت در فن‌آوری اطلاعات یا نرم‌افزار مطرح شود. بنابراین نکته شایان توجه این است که آیا می‌توان از فن‌آوری

اطلاعات استفاده کرد و با جلوگیری از فساد، به هندوستان در تبدیل شدن به ابرقدرتی اقتصادی یاری رساند؟ برای درک این موضوع باید ابتدا دینامیک فساد و دینامیک فن‌آوری اطلاعات را شناخت.

تا جایی که به مبحث دینامیک فساد مربوط می‌شود، آشکار است که فساد در کشور ما به پنج دلیل زیر افزایش می‌یابد:

* کمبود کالاها و خدمات

* نبود شفافیت

* قوانین پیچیده و کاغذبازی به‌منظور سرعت بخشیدن به پیشرفت کارها که منجر به افزایش فساد می‌شود.

* امنیت قانونی ایجاد شده برای افراد فاسد؛ بر اثر این فرض معمول که همه تا زمانی که گناهشان ثابت نشده باشد بی‌گناهند.

* نظام قبیله‌ای یا برادری بین افراد فاسد؛ ما از مردم شرافتمند حرف نمی‌زنیم بلکه درباره افرادی صحبت می‌کنیم که در زمینه جرم با هم متحدند.

بنابراین منطقی است که ابتدا ببینیم آیا می‌توانیم از عهده پنج عامل فساد برآیم آنگاه باید تا همان حد قادر به جلوگیری از فساد باشیم. بنابراین پرسش این است که آیا فن‌آوری اطلاعات می‌تواند به شکست عوامل فساد کمک کند و در تبدیل هندوستان به ابرقدرتی در زمینه اقتصاد یا فن‌آوری اطلاعات، به ما یاری رساند. حال نگاهی به ویژگی‌های فن‌آوری اطلاعات می‌اندازیم. ویژگی نخست فن‌آوری اطلاعات، قابلیت آن در پردازش بسیار سریع اطلاعات است. به قول بیل گیتز^۷، شاید به یمن وجود فن‌آوری اطلاعات، بتوان با همان سرعتی که یک فکر در ذهن شکل می‌گیرد، کارها را انجام داد! در واقع، می‌دانیم که تأخیر در برنامه‌ریزی و گزینی تصمیم‌گیری، زمینه لازم را برای فساد فراهم می‌کند. بنابراین فوراً می‌توان نتیجه گرفت که اگر ما قادر به استفاده از فن‌آوری اطلاعات هستیم پس باید بتوانیم سرعت

فرایندها را افزایش و به همان اندازه، میزان فساد را کاهش دهیم. برای مثال، در سال ۱۹۸۹ در کشور سنگاپور، تشریفات نقل و انتقال از نواحی مرزی سه روز به طول می‌انجامید. اما این مدت زمان، با استفاده از سیستم الکترونیکی تبادل داده‌ها^۱ (EDI) به ۱۵ دقیقه کاهش یافت. تصور کنید با استفاده از فن‌آوری اطلاعات، سرعت کارها در کل سیستم‌های حکومت ما تا چه حد زیاد خواهد شد. به‌طور خودبه‌خود انگیزه‌های فساد و زمینه موجود برای «کسب سریع پول» به شدت کاهش خواهد یافت. این مسأله که تأخیرهای سیستم دستی چگونه موجب رواج فساد می‌شود و رایانه‌ای کردن و استفاده از فن‌آوری اطلاعات چگونه باعث کاهش آن می‌گردد، با تجربه ما در زمینه طرح هرشاد مهتا^۱ یا طرح بازار بورس در سال ۱۹۹۲، روشن می‌شود. این طرح اجرا شد زیرا در اداره وام عمومی بانک خزانه هندوستان از سیستم دستی استفاده می‌شد و هیچ رایانه‌ای به کار نمی‌رفت. دوره‌ای ۱۵ روزه برای راه‌اندازی در نظر گرفته شد و هرشاد مهتا و سایرین از این زمان برای پیشبرد طرح استفاده کردند. حتی امروز، با میزان دارایی غیراجرائی معادل ۵۱۰۰۰ کروور (یک کروور = ۱۰ میلیون) رویه در سیستم بانکی هنوز از رایانه‌ها به‌طور گسترده در بانک استفاده نمی‌شود. از ۶۵۰۰۰ شعبه بانک‌ها تنها ۷۰۰۰ شعبه رایانه‌ای شده است. اگر با چکی پرداخت نشده به بانک مراجعه کنید، دو هفته طول می‌کشد تا پول به حسابتان ریخته شود. در نتیجه استفاده از این سیستم دستی، هزاران کروور به صورت ناهماهنگ در سیستم بانکی باقی مانده است بنابراین می‌توانیم دریابیم که در حال حاضر زمینه‌ای وسیع برای فساد و تخلف وجود دارد و تنها با رایانه‌ای کردن کل سیستم بانکی می‌توان بر این معضل غلبه کرد. بنابراین کمیسیون پاسبانی مرکزی در

تاریخ ۲۷ نوامبر ۱۹۹۸ دستوری صادر کرد که براساس آن تا تاریخ اول ژانویه ۲۰۰۱ حداقل ۷۰ درصد از کارهای بانکی در هندوستان باید به شیوه رایانه‌ای انجام شود. خوشحالم که گزارش دهم که بانک‌های هندوستان این موضوع را جدی گرفته‌اند و رایانه‌ای کردن سیستم‌ها ادامه دارد. اما تا جایی که من دریافته‌ام، موضوع رایانه‌ای کردن بانک‌ها تنها در صورتی اعتبار دارد که وقتی مشتری با چکی پرداخت نشده به بانک مراجعه می‌کند بتواند مبلغ را در همان روز به حساب خود واریز کند. این بدان معنی است که ما باید به معادلات آن لاین بیشتر توجه کنیم. چگونگی جلوگیری از کلاهبرداری‌ها در بانک‌ها، با استفاده از سیستم رایانه‌ای نیز جالب توجه است.

* گهگاه چک‌هایی جعلی با امضای تقلبی دریافت می‌شود زیرا برای متصدیان پرداخت، تأیید امضا از روی امضای مندرج در کارت امضا آسان‌تر است و نگهداری قفسه‌های کارت امضا مستلزم وجود مکانی برای بازبینی دستی امضاهاست. اگر نمونه امضاها در رایانه ذخیره شود، تأیید امضا و ایجاد ایمنی در برابر جعل امضا آسان خواهد شد.

* می‌توان دستور توقیف پرداخت را - که صاحب حساب در صورت گم‌شدن چک به بانک صادر می‌کند - رایانه‌ای کرد، به این ترتیب که وقتی چک گم‌شده برای پرداخت ارائه می‌شود علامت اختطاری داده شود.

* می‌توان بی‌درنگ از دست بردن کارکنان در دفاتر حساب و از جمله گرفتن ترازهای نادرست و ثبت اعتبارات ناصحیح را کشف و از آن جلوگیری کرد زیرا سیستم رایانه‌ای امکان محاسبه و تراز کردن روزانه دفترهای حساب را فراهم می‌کند.

* هماهنگی معاملات اوراق بهادار صادر شده و پرداخت شده به وسیله

سیستم رایانه‌ای، به کشف سریع پرداخت‌های جعلی کمک می‌کند.

* تقلبات مربوط به عملیات تسویه حساب‌های محلی با تطبیق سریع شماره و تعداد چک‌ها، با استفاده از سیستم رایانه‌ای کاهش می‌یابد.

* به کمک سیستم رایانه‌ای از تلاش‌های کارکنان متقلب از طریق ایجاد اعتبارات جعلی در حساب‌های بین شعب جلوگیری می‌شود. این سیستم موجب ایجاد هماهنگی در دفترهای ثبت شعبه‌های مبدأ و مقصد می‌شود.

* با رواج استفاده از دستگاه‌های مخصوص نوشتن دفترچه حساب، از تقلبات کارکنان دایره پول و سوءاستفاده آنها از رسیدهای پول جلوگیری می‌شود و

■ حفظ قانون و نظم وظیفه

اساسی تمام حکومت‌هاست،

زیرا بدون قانون و نظم مناسب

هیچ پیشرفتی صورت نخواهد

گرفت.

با می‌توان سریعاً این تقلب‌ها را کشف کرد.

* امروزه پرداخت اوراق بهادار تقلبی یا گم‌شده که افراد متقلب اقدام به ارائه آنها می‌کنند بسیار رواج یافته است. رایانه‌ای کردن و روزآمد کردن داده‌های مربوط به اوراق بهادار گم‌شده یا دزدیده شده به از میان رفتن این معضل کمک می‌کند.

می‌توان امضای متصدیان را که در رایانه ذخیره می‌شود، برای تأیید امضای متصدی مربوط بر روی اوراق بهادار مورد استفاده قرار داد.

* مطابق رهنمودهای RBI و

MICR، امکانات پایاپای و سیستم پایاپای الکترونیکی در مراکز مترو عرضه شده است تا به تمام مشتریان خدمات

ارائه شود. شعبه خدمات یا شعبه اصلی همانند واسطه‌ای بین شعبه‌های محلی بانک و اتاق‌های پایاپای عمل می‌کند. هماهنگ نبودن شماره و تعداد چک‌هایی که به‌طور روزانه از شعبه‌ها به شعبه خدمات یا شعبه اصلی و بالعکس ارسال می‌شود موجب افزایش تقلبات شده است. اگر سیستمی نرم‌افزاری برای هماهنگی روزانه ایجاد شود، می‌توان از آن برای جلوگیری از این تقلب‌ها و یا کشف آنها استفاده کرد.

* در تقلب‌های مربوط به اعتبار، اگر پایگاه داده‌های رایانه‌ای از گروه‌های برخوردار از امکانات اعتباری بانک‌های مختلف در مرکزی واحد استفاده کنند، از سرمایه‌گذاری‌های دوگانه اجتناب می‌شود، از وضعیت حساب فعلی اطلاعات به دست می‌آید و اطمینان حاصل می‌شود که شخصی واحد با نامی دیگر و یا با نام شرکتی دیگر از امکانات بهره‌برداری نمی‌کند و همه اینها به بانک یاری می‌رساند.

* پایگاه اطلاعاتی مربوط به مشخصات کلاهبرداران و مجرمانی که به عمد دست به ارتکاب جرم می‌زنند، همراه با عکس‌هایی از صاحبان، شرکا یا گردانندگان و غیره به سیستم بانکداری کمک خواهد کرد.

* مبادله سریع اطلاعات مربوط به معاملات در حساب‌های مشترک، وجوه ارسالی، تسویه اسناد، حواله پرداخت سود سهام، حواله سود، حواله‌های استرداد و هماهنگی‌های مربوط آن و غیره موجب بهبود خدمات ارائه شده به مشتریان و ممانعت از تقلب می‌شود.

وب سایت کمیسیون پاسبانی مرکزی نمایش اسامی کارکنان رده بالای دولت هند، از جمله کارکنان IAS و IPS در وب سایت کمیسیون پاسبانی مرکزی در ژانویه ۲۰۰۰ نمونه‌ای عالی از بخت

■ ویژگی نخست فن آوری

اطلاعات، قابلیت آن در پردازش بسیار سریع اطلاعات است.

■ بیل گیتز: شاید به یمن وجود

فن آوری اطلاعات، بتوان با

همان سرعتی که یک فکر در

ذهن شکل می‌گیرد، کارها را

انجام داد.

■ حکومت اخلاق‌گرا حکومتی

است که فساد در آن کمتر است

و فن آوری اطلاعات می‌تواند به

ممانعت از فساد کمک کند.

بلند است. در حالی که هدف اصلی این کمیسیون برآوردن نیاز قدیمی رسانه‌ها نسبت به دریافت اطلاعاتی در مورد مقامات عالی متهم به فساد بود، به محض آن‌که اطلاعات در وب سایت قرار گرفت، با واکنشی خوب مواجه شد. عموم مردم از این اقدام استقبال کردند. ۹۳ درصد از مردم در نظرسنجی‌ای که هندوستان تایمز^۱ انجام داد از این اقدام استقبال کرده بودند.

بعضی از افرادی که نام آنها در وب سایت ذکر شده بود، پست‌های حساسی داشتند. این یکی از اصول طبیعی هر حکومت است که اگر شخصی تحت پیگرد گروه‌های پاسبانی قرار داشته باشد، نباید در مشاغل حساس به کار گمارده شود اما این موضوع در عمل اجرا نشد و این عامل مهم برای افزایش فساد در سیستم ماست. این جنبه از موضوع بی‌درنگ در وب سایت منعکس و برجسته‌سازی شد. شفاف نبودن فعالیت‌های وزارتخانه‌ها، به افرادی که تحت پیگردهای مذکور بودند کمک کرد تا بتوانند مشاغل حساس را به دست آورند.

ذکر نام کارکنان متهم در این وب

سایت، سرآغاز بهره‌مندی از عامل شفافیت بود. عموم مردم درباره افرادی که تحت این نوع پیگردها بودند و مشاغل حساسی نیز داشتند با سؤالاتی روبه‌رو بودند. این‌گونه برداشت شد که آوردن نام این افراد در وب سایت به معنی محکومیت آنهاست. حتی یک روزنامه تا آنجا پیش رفت که نوشت، کمیسیون پاسبانی مرکزی، وب سایتی را برای محکوم کردن افراد راه‌اندازی کرده است. تنها کاری که این کمیسیون انجام داده بود تحقیق در سطح وزارتخانه‌ها بود و این کار به قدمت قانون جزای هندوستان است. در پرونده‌های جزایی وقتی کسی متهم می‌شود، از نظر قانونی بی‌گناه است، مگر آن‌که گناه وی ثابت شود. اما تا جایی که به روند دادگاه مربوط است، نام متهم علنی می‌شود. با آن‌که حتی در مورد جرایم بسیار جدی، همچون قتل و سرقت، متهم اعتراضی به از میان رفتن اعتبار خود نمی‌کند، وقتی کمیسیون پاسبانی مرکزی نام کارکنانی را که براساس قانون ممانعت از فساد تحت تعقیب بودند و یا باید از طرف وزارتخانه‌ای مجازات می‌شدند در وب سایت قرار داد، جنجال به‌پا شد و گفته شد که این اقدام کمیسیون به معنای محکوم کردن خدمتگزاران بی‌گناه مردم است! یکی از انجمن‌های IAS تا آنجا پیش رفت که قطعنامه‌ای را علیه کمیسیون پاسبانی مرکزی صادر و در آن اعلام کرد که از این پس مسؤولان وزارتی دیگر در مورد کارکنانی که وزارتخانه علیه آنها اقدام کند، دیدگاهی مثبت نخواهند داشت. توجه به این نکته جالب بود که وقتی براساس قانون، افشای نام کارکنان متهم موجب بدنامی آنها نشده بود، برداشت عمومی این بود که وب سایت کمیسیون در حکم آرشیوی از عکس مجرمان است که نه قانونی است و نه تکنیکی. برخلاف این واقعیت که ما نسبت به موضوع فساد بسیار بی‌تفاوت و بدبین شده‌ایم، این وب

سایت موجب تحریک وجدان جامعه ما شد. استنباط این بود که خدمتگزاران مردم از انجام دادن کاری که منجر به درج نامشان در وب سایت مذکور شود اجتناب می‌کنند. این موضوع در نظرسنجی اکتونومیک تایمز^{۱۱} نیز ثابت شد. در این نظرسنجی ۸۳ درصد از پاسخگویان گفتند که انتشار اسامی کارکنان متهم در وب سایت کمسیون پاسبانی مرکزی، تأثیر بازدارنده دارد.

این وب سایت فایده‌سومی هم داشت. بعضی از افراد که نامشان در وب سایت مذکور آمده بود، گفتند که حتی با آنکه نامشان در آن است، حتی در تهیه گزارش‌ها نیز مشارکتی نداشته‌اند. این موضوع جنبه دیگری را در مورد چگونگی افزایش فساد در سیستم ما مطرح می‌سازد. این عامل، تأخیر در تحقیقات وزارتی است. ممکن است حتی افراد بی‌گناه نیز تحت تعقیب کمسیون پاسبانی قرار گیرند. اگر در تحقیقات وزارتی تأخیر ایجاد شود، نتایج کاملاً متضاد است به طوری که هم افراد شرافتمند و هم افراد فاسد را درگیر می‌کند. فرد شرافتمند قربانی روند وزارتی احمقانه‌ای می‌شود. ممکن است به دلیل تأخیر در رفع اتهام، شخصیت وی تخریب شود. از سوی دیگر، در مورد فرد فاسد، تأخیر موجب ایجاد پوششی احترام‌آمیز می‌شود، زیرا او می‌تواند تا پیش از اثبات گناهش همچنان خود را بی‌گناه معرفی کند. کمسیون پاسبانی مرکزی می‌توانست از این ابتکار به عنوان ابزاری استفاده کند و هر ماه تذکری برای مسؤولان تمام وزارتخانه‌ها بفرستد، به نحوی که حل و فصل پرونده‌ها سریع‌تر انجام شود. منظور کمسیون آن است که در مدت شش ماه، تمام تحقیقات را به پایان برساند تا از افراد شرافتمند رفع اتهام شود و افراد فاسد به سرعت به مجازات برسند.

* فایده دیگر، ایجاد چرخه‌ای مطبوع در

سایر حوزه‌های حکومتی است و می‌توان برای افزایش قابلیت‌های حکومت، آن بخش‌ها را با شفافیت آشنا کرد. اگر بتوان نام کارکنانی را که در معرض تحقیقات وزارتی هستند علنی کرد، چرا نام مجرمانی را که به عمد در سیستم بانکی دست می‌برند اعلام نکنیم؟ رئیس بانک خزانه هندوستان اعلام کرده است که این بانک در حال آزمون این موضوع است. به همین ترتیب، در مورد مؤسسات مالی غیربانکی نیز گزارش‌های داده شده است. واحد امور جاری این شرکت‌ها در صدد انتشار نام خلافکاران است. این وب سایت به عنوان ابزاری جدید و جالب توجه پدیدار شده است که می‌تواند با ایجاد شفافیت بیشتر به بهبود کیفیت کمک کند.

■ استفاده از فن‌آوری اطلاعات

میزان دسترسی حکومت را به

اطلاعات افزایش می‌دهد.

■ ایجاد حکومت سالم از طریق

حکومت الکترونیکی میسر

است.

آزادی اطلاعات

حال به دومین حوزه وسیع دموکراسی دیجیتال، موسوم به آزادی اطلاعات، می‌پردازیم در اینجا، به عقیده من باید از فن‌آوری اطلاعات استفاده کامل کرد تا امکان دسترسی به اطلاعات فراهم شود. به جای پرداختن به قانون اطلاعات، بجاست که حکومت‌ها فهرست کوچکی از مواردی که باید سری نگه‌داشته شود تهیه کنند زیرا دسترسی به اطلاعات مربوط به امنیت ملی و تمام اطلاعات دیگر باید آزاد باشد. چنین رویکردی با استفاده از اطلاعات به مردم قدرت می‌بخشد.

آن‌گاه می‌توانیم به موضوع مربوط به حکومت سالم^{۱۲} که قبلاً به آن اشاره شد،

پردازیم. فن‌آوری اطلاعات می‌تواند به ایجاد حکومت سالم کمک کند. آندرا پارادش^{۱۳} از این مفهوم حمایت کرده است. تا جایی که من دریافته‌ام این نوع حکومت، حکومتی کوچک، اخلاق‌گرا، پاسخگو، مسؤول و شفاف است. پرسشی که پیش‌روی ماست این است که آیا استفاده از فن‌آوری اطلاعات در فعالیت‌های حکومتی به حکومت الکترونیکی و حتی به حکومت سالم منجر می‌شود؟ ما می‌توانیم این مسائل را به طور نظام‌مندی بیازماییم. ما می‌توانیم با استفاده هوشمندانه از فن‌آوری اطلاعات، حکومتی کوچک داشته باشیم. حکومت‌ها به استفاده از قانون پارکینسون معروفاند؛ کار وسعت می‌یابد تا زمان موجود را پر کنند.

وقتی هندوستان در سال ۱۹۴۷ به استقلال رسید، تمام این کشور از شمال تا جنوب تحت حاکمیت بریتانیا بود. امروزه پیشرفت دهلی بر اثر تعدد مقامات به کندی صورت می‌گیرد. همین وضعیت برای حکومت ایالات مختلف نیز به وجود آمده است. پرسش این است که آیا فن‌آوری اطلاعات می‌تواند منجر به ایجاد حکومتی کوچک شود؟ کمسیون پرداخت پنجم^{۱۴} اعلام کرد که امروزه حداقل ۲۳۰۰۰۰ شغل بلا تصدی وجود دارد که نباید کسی را در آنها به کارگماشت و اصولاً باید آنها را حذف کرد. اما حکومت حتی قادر به اجرای این توصیه نیست. حتی امروزه، وقتی در سمینارها راجع اقدام عملی برای کوچک‌تر کردن دولت پیشنهاد می‌شود، مخالفت‌های فراوانی با آن صورت می‌گیرد. فن‌آوری اطلاعات پس از رفع این بن‌بست قادر به یاری‌رسانی است.

با این همه، پیشرفت‌هایی را در بخش‌هایی از حکومت مشاهده کرده‌ایم، رایانه‌ای کردن سیستم رزرو بلیت قطار یکی از این موارد است. هم‌اکنون با همان

■ شهروند باید قادر به شناخت حقوق خود باشد و حکومت نیز باید از ابزارهای ارتباطی برخوردار باشد تا عموم مردم را از حقوق و وظایف خود، به عنوان شهروندان کشور، آگاه سازد.

■ فن آوری اطلاعات می‌تواند به طراحی آنچه که امروزه شکل آرمانی حکومت تلقی می‌شود کمک کند.

■ حکومت الکترونیکی، حکومتی است که در آن، فن آوری اطلاعات دولتی به‌طور گسترده برای ارائه خدمات بهتر به عموم مردم و نیز فراهم کردن امکانات بهتر برای آنها جهت پیشرفت و موفقیت در زندگی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

■ پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، امروزه دیدگاه غالب این است که حکومت نباید در مسائل اقتصادی دخالت کند و دینامیزم بازار باید بالاترین قدرتی باشد که در مورد مسائل اقتصادی تصمیم می‌گیرد.

اسلام آباد آن را تهیه کرد آمده است که اگر میزان فساد در هندوستان به اندازه کشورهای اسکانندیناوی کاهش یابد، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۲ درصد و نرخ رشد نیز به اندازه ۱/۵ درصد تولید ناخالص داخلی افزایش خواهد یافت. تا اینجا دریافته‌ایم که فن آوری اطلاعات چگونه می‌تواند با فساد مقابله کند.

حال به پاسخ‌دهندگی، می‌پردازیم. استفاده از فن آوری اطلاعات میزان دسترسی حکومت را به اطلاعات افزایش می‌دهد و این به نوبه خود منجر به پاسخ‌دهندگی بیشتری می‌شود. می‌توان با استفاده تسوآمان از قانون اطلاعات و فن آوری اطلاعات، به همان شیوه‌ای که شاید حکومت آنرا از آن بهره می‌گیرد، تمام برنامه‌های دولت را در وب سایت و نیز باجه‌های اطلاعات عرضه کرد، به نحوی که امکان دسترسی آسان به اطلاعات مربوط به ادارات دولتی فراهم شود.

مورد بعدی جنبه احساس مسئولیت

تعداد کارکنان قبلی، حجم کار تقریباً دو برابر شده است. در این مورد، بوروکراسی توانسته است با استفاده از فن آوری اطلاعات و تعداد موجود کارکنان، کار بیشتری را انجام دهد و بدین ترتیب، کارایی کارکنان دولت بهبود یافته است. بنابراین با استفاده هوشمندانه از فن آوری اطلاعات می‌توان به حکومتی کوچک دست یافت.

سپس به جنبه اخلاقی حکومت می‌پردازیم. حکومت اخلاق‌گرا حکومتی است که فساد در آن کمتر است و فن آوری اطلاعات می‌تواند به ممانعت از فساد کمک کند. ما در عصر فن آوری اطلاعات هستیم. به علاوه، در دورانی زندگی می‌کنیم که فساد تبدیل به خطری ملی شده است. مؤسسه ترانسپارنسی اینترنشنال^{۱۵} در گزارش سال ۲۰۰۰ خود به این موضوع اشاره می‌کند که هند از نظر کشف فساد، در فهرست ۹۰ کشور مقام ۶۹ را داراست. در گزارش توسعه انسانی در سال ۱۹۹۹ که مرکز محبوب الحق^{۱۶} در

حکومت است. احساس مسئولیت حکومت خود به خود افزایش می‌یابد. زیرا امکان دسترسی و پاسخ‌دهندگی بیشتر به دنبال مسئولیت‌پذیری بیشتر فراهم می‌شود. حال به شفافیت در حکومت می‌پردازیم تا اینجا دریافته‌ایم که برای مثال، دسترسی بیشتر به اطلاعات و تجربه وب‌سایت کمیسیون پاسبانی مرکزی چگونه می‌تواند کمک کند تا عموم از آنچه که حکومت انجام می‌دهد و نیز روش انجام کارها مطلع شوند. بنابراین به‌طور خلاصه، ایجاد حکومت سالم از طریق حکومت الکترونیکی میسر است.

شاید امکانات اصلی لازم برای ایجاد حکومت الکترونیکی ذهنیت‌سازی و تعهد باشد. به این ترتیب، هیچ ضرورتی ندارد که هر حکومت یا سازمانی خود دست به ابتکاری دوباره بزند. هر کسی می‌تواند از تجربه دیگری استفاده کند و می‌توان با داشتن امکانات شبکه‌ای و نیز مکانیسم کاربرد مفاهیم موفق، دیدگاه‌هایی به وجود آورد تا کشوری بزرگ مانند هندوستان قادر به استفاده از ابتکارات عرضه شده در نقاط مختلف کشور باشد و بیش از پیش پیشرفت کند.

این موضوع توجه مرا به یکی از معضلات حکومت جلب می‌کند که باید به‌طور جدی به آن پرداخت. امروزه، هند همانند ماری است که سر آن در قرن بیست و یکم و دمش در قرن هفدهم است. اگر این نوع تقسیم‌بندی زمانی در کل کشور حاکم باشد، منجر به بروز تنش می‌شود. به یمن وجود ارتباطات ماهواره‌ای و پخش تلویزیونی، حتی مردم مناطق توسعه نیافته از فرصت‌های موجود بساخبر می‌شوند. به‌طور طبیعی، خواسته‌های آنها افزایش می‌یابد. ما نمی‌توانیم از این تنش دوری کنیم مگر آن که راهبردهایی را به کار ببریم که به حل سریع مشکلات کمک کند.

برنامه‌ای برای اقدام

سرانجام به هسته اصلی این می‌رسیم که برنامه اقدام چیست؟ خوشبختانه دولت هند سال ۲۰۰۱ را سال حکومت الکترونیکی اعلام کرده است. همه ایالت‌ها می‌توانند در رقابتی سالم برای رشد شرکت کنند و نمونه‌های موفق در نقاط دیگر اجرا می‌شود. وزارت فن‌آوری اطلاعات می‌تواند در حکم مؤسسه‌ای رابط باشد که به مبادله این اطلاعات کمک می‌کند.

اولین و مهم‌ترین اقدامی که باید صورت گیرد، ایجاد ذهنیت و احساس مسئولیت، حداقل در میان دست‌اندرکاران اصلی حکومت‌های ایالات مختلف است. متأسفانه، شکل موجود در نظام بوروکراتیک آن است که تنها مقامات ارشد را می‌توان در این زمینه به حساب آورد. گذشته از این، مقام ارشد واقعی همچون مادرسالاری است و شایستگی، موضوعی است که همچون پدرسالاری می‌توان راجع به آن بحث و پرسش کرد. هر یک از حکومت‌های ایالتی باید قادر به شناسایی حامیان فن‌آوری اطلاعات در میان سیاستگذاران و بوروکرات‌ها باشد تا بتواند برای کاربرد سریع فن‌آوری اطلاعات، جهت ایجاد حکومت الکترونیکی بهتر، تلاش کند.

دوم آن که باید به پنج جنبه اصلی حکومت، یعنی قانون، نظم، تعلیم و تربیت، سواد، زیربنا و اشتغال توجه کرد. در این‌جا، جدا از تبادل اطلاعات و اجرای الگوی موفق در نقاط مختلف، شاید بهتر باشد که مطالعات سریعی صورت گیرد تا معلوم شود که فن‌آوری اطلاعات چگونه می‌تواند به‌طور مؤثر موجب افزایش سرعت توسعه و تحقق دموکراسی دیجیتال شود.

نکته سوم حل خلاقانه معضل فاصله دیجیتال است. باید از فن‌آوری اطلاعات برای رسیدن به ایالات پیشرفته استفاده

کرد. ایالت‌های عقب‌مانده باید به فن‌آوری اطلاعات همانند اهرمی نگاه کنند که می‌تواند به کمک آن خود را پیش ببرند و به سطح ایالت‌های پیشرفته‌تر کشور برسانند. در این حوزه نیز نیاز به ذهنیت‌سازی فراوان داریم. من صرفاً به عنوان یکی از نکات مورد توجه در طرح عملیاتی، بر این موضوع تأکید می‌کنم.

چهارم آن‌که، یکی از ضرورت‌های اصلی در هنگام اجرا، ایجاد زیربنا برای فن‌آوری اطلاعات است و این به نوبه خود منجر به ایجاد حکومتی می‌شود که قادر به استفاده از این فن‌آوری است. این حکومت همان حکومت الکترونیکی است. شش عامل مهم در این مرحله وجود دارد که عبارت است از:

الف. تعداد رایانه‌ها؛

ب. ارتباط؛

پ. محتوا

ت. قوانین سببرنتیک؛

ث. هزینه؛

ج. شناخت همگانی.

به عبارت دیگر، هنگام تهیه بهترین طرح حکومت الکترونیکی برای هر یک از ایالت‌ها، عواملی را می‌توان برگزید که عبارت است از تحلیل قدرت، ضعف، فرصت و تهدیدها. آنگاه می‌توان راهبردها را طراحی کرد. بدین ترتیب، زیربنای فن‌آوری اطلاعات با تکیه بر قدرت، رفع ضعف‌ها، استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها ایجاد می‌شود.

پنجم آن‌که باید به قوانین سببرنتیک توجه شود. نکته مثبت آن است که دولت هند، قانون فن‌آوری اطلاعات را به اجرا در آورده است و از نظر این حکومت اجرای عملی این قانون در تمام حوزه‌ها ضروری است، تا هنگامی که سیستم مبتنی بر کاغذ جای خود را به سیستم رایانه‌ای می‌دهد، مشکلات و موانع قانونی وجود نداشته باشد، زیرا هیچ قانون مناسبی برای اعتبار بخشیدن به سیستم‌های مبتنی بر فن‌آوری

اطلاعات وجود ندارد.

هر یک از ایالت‌ها باید طرحی با محدودیت زمانی تهیه کنند که براساس آن وضعیت فعلی خود را به وضعیتی تبدیل کنند که در آن، قادر به استفاده از فن‌آوری اطلاعات باشند. یکی از ضروریات اصلی، انتقال اطلاعات از کاغذها به رایانه‌هاست. برای رسیدن به این هدف می‌توان از روشی که در کرالا^{۱۷} استفاده شد پیروی کرد. در این زمینه از گروه‌های همیاری زنان و طرح‌های رفع بیکاری بهره‌برداری شد. به این ترتیب، بدون افزایش تعداد کارکنان دولت و افزایش هزینه‌های داخلی، سیستم حکومتی مبتنی بر کاغذ به سیستم فن‌آوری اطلاعاتی تغییر یافت. این ششمین نکته عملیاتی است. □

* این مقاله نخستین بار در کنفرانس مربوط به «دموکراسی دیجیتال در آسیا: تحول حکومت از طریق حکومت الکترونیکی» عرضه شد. این کنفرانس در تاریخ ۲۳-۲۲ ژانویه ۲۰۰۱ در دهلی، نو-هندروستان برگزار شد.

پی‌نوشت‌ها:

1. E - governance
2. Hubert Humphrey
3. Robert Browning
4. Human Resources
5. Knowledge economy
6. Central Vigilance Commissioner

این نوع تشکیلات، شامل گروهی از مردم است که به اختیار خود به پیگرد و کشف‌دادن دشمنان و تبهکاران می‌پردازند.

7. Bill Gates
8. Electronic Data Interchange
9. Harshad Mehta
10. Hindustan Times
11. Economic Times

۱۲. به دلیل دشواری درک واژه SMART از واژه سالم استفاده شده است.

13. Andhra Pradesh
14. The Fifth Pay Commission
15. Transparency International
16. Mahbub ul HuQ
17. Kerala

Media Asia, Vol 28 No 2001,

منبع: